

4. Матійків І.М. Тренінг емоційної компетентності: навч.-метод. посібник / І.М. Матійків. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 112 с.

5. Рябовол Т.А. Роль емпатії процесі соціальної адаптації людини / Т.А. Рябовол // Наукові записки Інституту психології Ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. академіка С. Д. Максименка. – К.: Нора-прінт, 2017. – Вип. 24. – 384 с.

УДК: 373.3.091.2:17.022.1(043.2

Осельська Х.С., студентка III-Ж курсу;
керівник: Глагола О.М,
викладач педагогіки,
викладач-методист

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ГУМАНІЗАЦІЇ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується як період трансформаційних процесів, зумовлений пошуком власного шляху розвитку та зміни цінностей. Україна як незалежна держава здійснює самостійний пошук шляхів формування нових соціально-економічних, політичних і духовних орієнтирів, а свої ідеї, мрії та сподівання значною мірою пов'язує з молоддю. Здійснення освітнього процесу в школі на гуманістичних засадах є надзвичайно актуальним і своєчасним. Від характеру та змісту соціального замовлення, яке виконує освіта в сфері навчання та виховання людини, залежить майбутнє держави. Наше суспільство сьогодні замовляє, насамперед, гуманну особистість, здатну до творчості, ініціативи, саморозвитку та самоосвіти.

Сучасна школа вимагає докорінного переосмислення всієї виховної системи, оновлення змісту, форм і методів

духовного становлення особистості на засадах гуманізації життєдіяльності, створення оптимальних умов для самовдосконалення та самореалізації. В основу української національної системи виховання буде покладено провідні принципи гуманізму та демократизації. У Законі України «Про освіту», «Національній доктрині розвитку освіти», «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» саме ці принципи є пріоритетними [2; 3; 6].

Проблема виховання учнів на гуманних цінностях досліджується різними авторами. Так у ряді наукових робіт відображено важливі аспекти означеної проблеми: загальнотеоретичні засади гуманізації виховання молодших школярів, перетворення школи в «майстерню гуманності» викладені у працях Я. Коменського, А. Макаренка, В. Сухомлинського; психологічні аспекти морального виховання розкриті у працях І. Беха, М. Боришевського, О. Киричука; педагогічні умови становлення гуманних відносин у молодших школярів широко розкрив А. Гончаренко. Андрушенко В. у своїй праці «Освіта має плекати духовність» розкрив питання гуманізації виховання з боку релігієзнавства, культурології та філософії.

Доцільно організоване за змістом і формою середовище містить у собі потужний виховний потенціал, формує соціальні настанови та ціннісні орієнтації, розвиває гуманістичну спрямованість особистості, її духовні та матеріальні потреби: знайомить із зразками моральної поведінки, з формами спільної діяльності та спілкування особистості з колективом. Гуманізація освіти передбачає використання таких форм і методів виховання, які забезпечують ефективний розвиток індивідуальності дитини – її пізнавальних інтересів, особистісних якостей, таких умов, за яких дитина може і хоче навчатися, особисто зацікавлена у тому, щоб сприймати виховні

впливи. Основною функцією освіти при цьому стає не стільки формування високого інтелекту, скільки формування розвиненої особистості з високими гуманними цілями й ідеалами [1].

Таким чином, стає очевидним, що особистісно орієнтований і гуманістично-спрямований освітній процес сприяє реалізації поставлених завдань – формуванню цілісної особистості, збагаченню морального досвіду дитини, уявлень про зв'язок навколишнього світу і внутрішнього життя особистості.

Відповідно до «Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді» в основу національного виховання дітей початкових класів мають бути покладені такі основні принципи: гуманізації, демократизації виховання, культуровідповідності, природовідповідності, безперервності виховання, диференціації та індивідуалізації, принцип інтерактивності.

Принцип гуманізації виховного процесу означає, що вихователь зосереджує увагу на дитині як вищій цінності, враховує її вікові та індивідуальні особливості і можливості, не форсує її розвитку, спонукає до самостійності, задовольняє базові потреби дитини (у розумінні, визнанні, прийнятті, справедливому ставленні до неї); виробляє індивідуальну програму її розвитку; стимулює свідоме ставлення до своєї поведінки, діяльності, життєвих виборів.

Демократизація виховання – усунення авторитарного стилю виховання. Співробітництво вихователів і вихованців. Сприйняття особистості вихованця як вищої соціальної цінності, визначення його права на свободу, на розвиток здібностей і виявлення індивідуальності. Формування глибокого усвідомлення взаємозв'язку між ідеями свободи, правами людини, її громадською відповідальністю.

Безперервність виховання – досягнення цілісності і наступності у вихованні, перетворення його в процес, що триває впродовж усього життя людини. Нероздільність навчання і виховання, що полягає в їх органічному поєднанні, підпорядкуванні змісту навчання і виховання формуванню цілісної та всебічно розвиненої особистості.

Диференціація та індивідуалізація виховного процесу – врахування у виховній роботі рівнів фізичного, психічного, соціального, духовного, інтелектуального розвитку вихованців, стимулювання активності, розкриття творчої індивідуальності кожного; послідовність, систематичність і варіативність форм і методів виховання; свідомість, активність, самодіяльність і творча ініціатива кожного учня, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою і самодіяльністю дітей; зв'язок виховання з життям, трудовою діяльністю народу і продуктивною працею.

Принцип інтерактивності визначає єдність педагогічних вимог школи, сім'ї і громадськості. Організація родинного виховання та освіти як важливої ланки виховного процесу і забезпечення педагогічного всеобучу батьків. Здійснення гуманних, стійких і єдиних вимог до дітей з боку різних соціальних інститутів, посилення педагогічного впливу на них, підвищення спільними зусиллями ефективності виховного процесу [3, с. 3-5].

Згідно з Національною програмою виховання дітей та учнівської молоді в Україні [4] виокремлюють ще такі принципи, як принцип національної спрямованості виховання, принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії, цілісності, полікультурності, технологізації, а також принцип превентивності, в основі яких закладені ідеї гуманності.

Принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії передбачає, що учасники виховного процесу виступають рівноправними партнерами у процесі спілкування, беруть до уваги точку зору один одного, визнають право на її відмінність від власної, узгоджують свої позиції. Вихователь уникає жорстких приписів, рахується з психічним станом, життєвим досвідом вихованців, системою звичок та цінностей; вдається до продуктивних виховних дій; виявляє професійну творчість та індивідуальність. Ставлення до дитини як суб'єкта власного розвитку реалізується через педагогіку співпраці, толерантності, підтримки, які спрямовані на самостановлення індивідуальності.

Принцип цілісності означає, що виховання організовується як системний педагогічний процес, спрямований на гармонійний та різнобічний розвиток особистості, на формування в неї цілісної картини світу; передбачає забезпечення наступності напрямів та етапів виховної роботи на різних освітніх рівнях; охоплює всі сфери життєдіяльності дітей; здійснюється у навчальній та позанавчальній діяльності; «духовно насичує шкільну життєдіяльність дітей».

Принцип полікультурності передбачає інтегрованість української культури у європейський та світовий простір, створення для цього необхідних передумов: формування у дітей відкритості, толерантного ставлення до відмінних від національних ідей цінностей, до культури, мистецтва, вірування інших народів.

Принцип технологізації передбачає послідовні науково-обґрунтовані дії педагога у виховному, процесі та відповідно організовані ним дії вихованців, підпорядковані досягненню спеціально спроектованої системи виховних цілей, що узгоджуються з психологічними механізмами

розвитку особистості. Побудований таким чином виховний процес гарантує позитивну розвивальну динаміку [5].

Указані принципи складають певну систему, їх органічне поєднання виступає запорукою ефективності гуманного виховного процесу.

Процеси гуманізації є значно масштабними та складними, це процеси морально-психологічної перебудови людини, внутрішньої переорієнтації системи духовних цінностей, усвідомлення власної гідності і цінності іншої людини, формування почуттів відповідальності і причетності до минулого, сучасного і майбутнього.

Системоутворюючою ланкою цілісної національної освіти є школа першого ступеня. Тому успіх у виконанні програми розвитку особистості значною мірою залежить від початкової школи та вчителя, що стоїть біля витоків формування людської особистості.

Гуманізація освітньої діяльності учнів молодшого шкільного віку може бути реалізована тільки за певних психолого-педагогічних умов, як от: створення вчителем дослідницько-пошукового середовища, ситуацій успіху, зміна негативних емоцій приємними, розширення емоційних вражень; безоцінне прийняття вчителем кожної дитини, підхід до учня з оптимістичних позицій; врахування особистісних цілей та інтересів дитини; наповнення олюдненим змістом шкільних предметів; забезпечення фасилітації, тобто, сприяти процесу організації дії чи полегшення в осмисленні навчального матеріалу, організація спільної діяльності вчителя і учнів на засадах партнерства; застосування інтерактивних методів і форм навчання та виховання, де оволодіння знаннями здійснюється в процесі спільного з учителем пошуку істини, зіткнення думок, поглядів, позицій, різноманітних можливих розв'язань пізнавально-

моральних завдань; розвиток самоконтролю і самооцінки учнів, збагачення їх творчого та духовного потенціалу; розкриття внутрішніх мотивів самовдосконалення, озброєння учнів засобами організації повноцінного життя, збагачення духовного змісту на кожному віковому етапі [5].

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Особистісно орієнтоване виховання / І.Д. Бех. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
2. Мартиненко С.М. Особливості підготовки майбутніх учителів початкових класів до виховної діяльності / С.М. Мартиненко // Нова педагогічна думка. – 2005. – № 4. – С. 61-63.
3. Матвієнко О.В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія / О.В. Матвієнко. – К.: ВД «Стилос», 2006. – 543 с.
4. Програма «Нова Українська Школа» у поступі до цінностей // 02.08.2019.
5. Сущенко А.В. Гуманізація педагогічної діяльності вчителя як предмет наукового осмислення / А.В. Сущенко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: [зб. наук. праць]; / ред. Т.І. Сущенко та ін. – К.; Запоріжжя, 2003. – Вип. 28. – С. 41–49.

УДК 373.3.091.313(043.2)

Пономаренко Д.А., студентка I-Н курсу;
керівник: Синеви́ч І.С., викладач педагогіки

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сьогодні активно реалізується ідея неперервної проектної освіти. Суспільству потрібен не виконавець, а

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>